

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра фінансів

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В
УМОВАХ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ»**

Виконав: студент 4-го року навчання,
спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та
страхування

Микуляк Ярослав Михайлович

Керівник: Глущенко С. В.
кандидат економічних наук, доцент

Рецензент Момотюк Л.Є.

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою « _____ »

Секретар ЕК _____ Донкоглова Н.А.

« _____ » _____ 2022 р.

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	6
1.1. Сутність поняття банків, їх види та характеристика	6
1.2. Види банківської діяльності	10
1.3. Поняття технологічних інновацій у фінансовому секторі	13
РОЗДІЛ 2 РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ (НА ПРИКЛАДІ «ПРИВАТ БАНКУ»)	18
2.1. Характеристика структури і динаміки комерційних банків в Україні....	18
2.2. Сучасні технологічні інновації у фінансовому та банківському секторах в Україні.....	23
2.3. Показники діяльності та характеристика «Приват банку»	26
РОЗДІЛ 3 ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ..	35
3.1. Міжнародні тенденції розвитку фінансових технологій	35
3.2. Перспективи розвитку банківського сектору в Україні.....	38
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	47

ВСТУП

В умовах ринкової економіки, комерційні банки, як інститути, що здійснюють ефективний перерозподіл фінансових ресурсів, займають одне з ключових місць в діяльності держави. Завдяки їм відбувається мобілізація тимчасово вільних коштів в найбільш прибутковій галузі підприємства, що в кінцевому результаті приводить до економічного зростання та покращення рівня життя в країні в цілому.

В умовах серйозних технологічних інновацій, перед комерційними банками постають нові виклики, як щодо підвищення рівня якості послуг так і створення якісно нових продуктів в цілому. Хоча комерційні банки є доволі консервативними інститутами, проте жорстка конкуренція на ринку змушує їх до активних дій в цьому напрямку.

Актуальність теми полягає в тому, що сьогодні інформаційні технології є невід'ємною частиною діяльності комерційних банків, та створюють нову основу, для надання банківських послуг. Вже зараз, на фінансовому та банківському ринках України зароджуються сотні компаній, що поєднують фінансову та банківську діяльність з інформаційними технологіями, що стало ключем до набуття нових клієнтів та ефективної комунікації з ними. Дослідження даної теми дасть змогу краще зрозуміти вплив інформаційних технологій на діяльність комерційних банків, та визначити основні напрями такої діяльності.

Питання розвитку комерційних банків в умовах технологічних інновацій досліджували наступні вчені а науковці: Поченчук Г.М., Арнер Д.В., Д'яконова І.І., Рац О.М., Гордєєва Д.В., Безпалый Р.В., Стойко О.Я., Чайковський Я.І., Гладких Д.М., Крухмаль О.В., Іршак О.С. та інші. Крім того, дане питання досліджував Національний Банк України та міжнародна консалтингова компанія KPMG.

Метою роботи є дослідження ролі технологічних інновацій в розвитку комерційних банків

Для досягнення поставленої мети поставлено наступні **задачі дослідження:**

- Визначити сутність поняття комерційних банків;
- Розглянути поняття технологічних інновацій у банківському секторі;
- Розглянути структуру та динаміку комерційних банків України;
- Провести аналіз сучасних технологічних інновацій у банківському секторі України;
- Провести аналіз Приват банку, як одного з найбільш інноваційних банків України;
- Дослідити міжнародний досвід використання фінансових технологій;
- Визначити тенденції розвитку банківського сектору в Україні в майбутньому.

Об'єктом дослідження є комерційні банки в Україні.

Предметом дослідження є інноваційна діяльність комерційних банків.

В роботі використовувались наступні **методи дослідження:**

- Емпіричний: спостереження, порівняння та вимірювання, що використовувались для виявлення основних тенденцій у банківському секторі, що стосуються інноваційних технологій;
- Теоретичний: аналіз, порівняння, класифікація, індукція та дедукція, що використовувались для аналізу впливу інноваційних технологій на ключову діяльність банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що в результаті роботи було проаналізовано основні тенденції на фінансовому та банківському ринках у зв'язку з розвитком новітніх технологій, а також досліджено міжнародний досвід їх використання, що дало змогу визначити перспективи розвитку комерційних банків України. Оскільки дана сфера є

досить важливою в економіці країни, результати дослідження стануть важливими для ефективнішого використання інформаційних технологій комерційними банками.

Інформаційну базу дослідження становили положення законодавчих та нормативно-правових актів України, статистичні та аналітичні матеріали Національного Банку України, звітність та аналітичні матеріали комерційних банків, монографії, наукові статті та підручники вітчизняних та зарубіжних вчених, результати опитування та ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у:

- Розширенні теоретичних положень щодо інноваційної діяльності комерційного банку;
- Визначення ролі інформаційних технологій у банківській діяльності;
- Опис перспектив банківського ринку в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Сутність поняття банків, їх види та характеристика

В умовах ринкової економіки банки відіграють неабияку роль, будучи найбільшими позичальниками та кредиторами фінансових ресурсів. З їх допомогою в державі більш ефективно проводиться розподіл та перерозподіл грошових коштів, що означає що банки, які формують банківську систему держави, стають значною частиною ринкового та державного регулювання економіки [1].

Поняття банку в Україні на сьогодні визначене Законом «Про банки та банківську діяльність», де у статті 2 йдеться: «Банк - юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги.» Також у даному Законі описана їх економічна незалежність, яку можна виділити в наступні пункти:

- Банки мають право самостійно володіти та розпоряджатися своїм майном;
- Держава та Національний банк України не відповідають за зобов'язаннями банків та навпаки;
- Органам державної влади та місцевого самоврядування забороняється впливати на керівництво чи працівників банку та впливати на його діяльність [2].

Банк є однією з найважливіших фінансових установ в економіці держави. Проте, дуже важко дати однозначне визначення цьому поняттю, адже банк може розглядатися як:

- Джерело отримання позичкового капіталу, для бізнесу та інших господарств;
- Установа, де можна розміщувати власні фінансові ресурси з метою отримання доходу;
- Фінансовий посередник при грошових розрахунках та ін. [3].

Через таке розмаїття функцій, що виконують банки, існує і певна класифікація. Якщо розглядати дворівневу банківську систему, то банки поділяються на:

- Центральний банк;
- Комерційні банки.

Центральний банк – це головний та найбільший банки в економіці країни. Він регулює діяльність комерційних банків, має виключне право на проведення грошової емісії, а його діяльність направлена не на отримання максимального прибутку, а на забезпечення економічної та фінансової стабільності.

Згідно з законом «Про Національний банк України»: «Національний банк є економічно самостійним органом, який здійснює витрати за рахунок власних доходів, а у визначених цим Законом випадках - також за рахунок коштів Державного бюджету України.» [4]. В Україні взаємодія Національного банку та уряду, будується на принципах підзвітності першого [3].

У ринковій економіці існують різні види комерційних банків, що класифікуються за певною ознакою (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Класифікація комерційних банків

Ознака	Класифікація
За формою власності	<ul style="list-style-type: none"> • державні • приватні • змішані
За масштабом операцій	<ul style="list-style-type: none"> • роздрібні • оптові
За територіальним охопленням	<ul style="list-style-type: none"> • міжнародні • регіональні • локальні

Продовження Таблиці 1.1

За колом виконуваних операцій	<ul style="list-style-type: none"> • спеціалізовані • універсальні
За порядком формування статутного фонду	<ul style="list-style-type: none"> • публічні АТ • приватні АТ
За наявністю мережі філій	<ul style="list-style-type: none"> • з мережею філій • без філій
За функціональною спеціалізацією	<ul style="list-style-type: none"> • інвестиційні • інноваційні • ощадні • іпотечні • облікові • депозитні

Джерело: складено автором на основі даних [5, 6]

Дана класифікація дає нам змогу провести характеристику комерційних банків:

- поділ за формою власності дає нам змогу визначити, кому належить капітал в тому чи іншому банку. Державна та приватна власність означає, що 100% капіталу банку належить державі чи приватним особам відповідно, проте буває і змішаний тип, коли одна частина належить приватним особам а інша – державі, крім того, варто зазначити, що приватні та банки можуть включати і іноземний капітал;
- За масштабом операцій банки бувають роздрібні та оптові. Фундаментальною різницею є те, що роздрібні банки обслуговують велику кількість контрагентів про самі ці операції за розміром є відносно невеликими. Оптові ж надають свої послуги великим корпоративним клієнтам, проте кількість їх кількість може бути невисокою;
- За територіальним охопленням комерційні банки можуть бути: міжнародними, о означає, що він діє на території двох і більше країн; регіональними, тобто такими, що надають свої послуги тільки на

території однієї держави; та локальними, які працюють на невеликій території, діяльність яких не покриває територію цілої країни. Крім того, банки бувають з мережею філій та без неї. В основному, банки з мережею філій – це великі універсальні банки, що надають широкий спектр послуг великому обсягу клієнтів, а банки без філій, зазвичай є спеціалізованими та орієнтованими на великих корпоративних клієнтів;

- За колом виконуваних операцій банки є універсальними – такими що виконують великий спектр банківських операцій, та спеціалізованими, що в свою чергу поділяються за конкретною функцією. Тобто діяльність спеціалізованих банків є вузько спрямованою, та виконує конкретну функцію, як то іпотечне кредитування населення, проведення депозитних операцій, тощо;
- Також варто зазначити, що банки бувають публічними акціонерними товариствами та закритими. Публічність дає змогу накопичити більше капіталу та активів, проте засновники цього банку втрачають над ним повний контроль як при закритому АТ.

В економіці країни комерційні банки відіграють наступні функції:

- посередництво при кредитуванні;
- посередництво при грошових розрахунках;
- мобілізація грошових доходів та заощаджень і перетворення їх в капітал;
- створення кредитних засобів обігу (банкнот, чеків, векселів), що замінюють фіатні гроші [3].

Комерційні банки, також, відіграють важливу роль в економіці держави, адже вони:

- надають можливості для фінансування промислових підприємств, державних бюджетів і приватних господарств;

- надають можливості для вкладання грошових коштів з метою нагромадження заощаджень в народному господарстві;
- забезпечують безперервний грошовий обіг і обіг капіталу [3].

1.2. Види банківської діяльності

У законі України «Про банки і банківську діяльність» банківська діяльність – це «...залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб» [2].

Хоча, основним видом діяльності, яким займається банк, як фінансовий посередник – є перерозподіл грошових ресурсів через акумулювання тимчасово вільних коштів, та перетворення їх на позичковий капітал, варто розуміти, що цим діяльність банків не обмежується та набуває різних форм та видів.

Згідно з законом «Про банки і банківську діяльність», до банківських послуг належать:

- Залучення коштів та банківських металів від юридичних і фізичних осіб;
- Відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання;
- Розміщення залучених коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик [2].

Банківським операціям притаманні наступні ознаки:

- Об'єктом банківських операцій є грошові кошти;
- Банківські операції здійснюються в основному банками, проте також можуть здійснюватися і іншими організаціями, якщо це передбачено законом;

- Банківські операції та їх облік здійснюються згідно з чинним законодавством;
- Основною ціллю проведення банківських операцій у більшості випадків є отримання прибутку [3].

Вищезазначені послуги має право надавати виключно банк, проте він також має право здійснювати і інші види діяльності, зокрема:

- Інвестиційна діяльність;
- Випуск цінних паперів;
- Зберігання цінностей або надання в оренду індивідуального банківського сейфа;
- Інкасація коштів та перевезення валютних цінностей;
- Надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг;
- Надання послуг адміністратора за випуском облігацій відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" [2].

Для того, щоб банки могли виконувати свої функції та операції, вони повинні забезпечити:

- Управління грошовим обігом;
- Забезпечення платіжного механізму;
- Акумуляцію заощаджень, надання кредиту;
- Фінансування зовнішньої торгівлі;
- Довірчі операції [5].

Усі операції, що виконує комерційний банк, в залежності від того, в якій частині балансу вони обліковуються, поділяються на:

- **Активні** – операції з розміщення мобілізованих банком фінансових ресурсів у депозити, кредити, інвестиції, основні фонди і товарно-матеріальні цінності. До них належать:

- Операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій і безготівковій формі;
 - Операції, пов'язані з розрахунками клієнтів;
 - Касові операції з прийому і видачі готівки;
 - Операції, пов'язані з наданням кредитів;
 - Операції з вкладення банківських ресурсів у цінні папери на тривалий строк;
- **Пасивні** – операції з мобілізації фінансових ресурсів. До них належать:
 - Операції з формування власних ресурсів (операції з формування статутного, резервного, страхових та інших фондів спеціального призначення, а також операції пов'язані з формуванням і розподілом банківського прибутку);
 - Операції з формування залучених ресурсів, або пасивні депозитні операції. Вони відображають процес залучення тимчасово вільних коштів юридичних чи фізичних осіб, якими можуть бути як постійні клієнти, так і особи, що обслуговуються в інших банках;
 - Операції з отримання кредитних позик на міжбанківському ринку, або пасивні кредитні операції. Банки можуть отримувати позики від інших банків, або від Національного банку України, як позичальника в останній інстанції;
 - Операції з випуску і розміщення власних боргових зобов'язань. Банки можуть емітувати боргові облігації задля поповнення власного капіталу за рахунок коштів інвесторів на строк дії цих цінних паперів [6].

Розглядаючи класифікацію банків варто зазначити, що комерційний банк може бути як і універсальним, так і спеціалізованим. Спеціальні банки у своїй діяльності поділяються на:

- Банки з клієнтською спеціалізацією, тобто вони орієнтуються на конкретну категорію клієнтів;
- Банки з галузевою спеціалізацією, тобто вони обслуговують фізичних та юридичних осіб певної галузі;
- Банки з функціональною спеціалізацією, тобто банки надають конкретний вид послуг. Для прикладу, якщо 50% і більше пасивів банку є вкладками фізичних осіб, то він вважається ощадним, або якщо 50% і більше активів є одного типу, то банк вважається інвестиційним, іпотечним тощо [6].

1.3. Поняття технологічних інновацій у фінансовому секторі

З розвитком інноваційних технологій, фінансовий сектор зазнав значних змін. Якщо ще 20 років тому неможливо було уявити без фіатних грошей, то вже зараз ми можемо здійснювати платежі з допомогою телефону. Такий бурхливий розвиток технологій привів до появи нефінансових компаній, що надають фінансові послуги, що отримали узагальнюючу назву «Фінтех» компанії (Eng. Fintech – Financial Technology).

Сам термін «Фінтех» з'являється приблизно в 90-х рр. ХХ століття, проте, саме явище, яке позначає дане явище дещо старіше. З огляду на саме словосполучення, що позначає даний термін, фінтех можна розглядати як результат взаємодії фінансового та технологічного секторів. Відповідно до даного визначення, першою компанією, яку можна вважати фінтехом, є Атлантична телеграфна компанія, що у 1866 році проклала кабель через океан, для зменшення тривалості фінансових розрахунків, що відбувалися між Америкою та Європою, з декількох місяців до кількох годин. Також прикладом може слугувати встановлення першого банкомату в Лондоні в 1967 році банком Barclays [7].

Описуючи розвиток фінтеху, варто розглянути основні етапи його розвитку:

- Фінтех 1.0 (1866 – 1967) – це перший етап розвитку, який характеризується використанням технології аналогової передачі інформації (наприклад, прокладення кабелю через океан для пришвидшення проведення розрахунків між континентами);
- Фінтех 2.0 (1967 – 2008). З розвитком діджитал технологій, почали появлятися нові послуги на фінансовому ринку, що здебільшого фінансувались великими гравцями на ринку (наприклад, запуск у 1973 році міжнародної платіжної системи SWIFT)
- Фінтех 3.0 (2008 – наш час), характеризується наявністю нових стартапів та компаній, які надають свої послуги поза межами традиційних фінансових структур (наприклад, компанія Apple у 2014 році запустила нову систему проведення платежів та цифрових гаманців під назвою Apple Pay [8]).

До основних напрямів діяльності Фінтех компаній належать такі послуги:

- Платежі й перекази;
- Позики і краудфандинг;
- Криптовалюти, блокчейн;
- Страхування й управління ризиками;
- Фінансування у нерухомість;
- Персональні фінанси;
- Фінансовий менеджмент;
- Акції, ринки, дані [7].

На сьогоднішній день фінтех компанії використовують різноманітні технології, зокрема:

- Прикладний програмний інтерфейс (Application Program Interface (API)) – що являє собою набір готових протоколів, функцій тощо, що використовуються для створення програмного забезпечення;
- Штучний інтелект (Artificial Intelligence (AI)). Дана технологія полягає у використанні можливостей комп'ютерних програм, для виконання конкретних функцій;
- Машинне навчання (Machine Learning) – це технологія, що є підвидом штучного інтелекту, та зосереджується на тому, щоб комп'ютери могли виконувати певні задачі не будучи конкретно запрограмованими для цього, а щоб вони мали можливість навчатися;
- Великі масиви даних (Big Data) – термін, що використовується для великих масивів структурованих та неструктурованих даних, аналіз яких неможливий за допомогою традиційних аналітичних інструментів (Наприклад обмеженість кількості рядків в Excel не дозволяє йому опрацювати масиви даних, де кількість рядків більша);
- Технології розподіленого доступу (Distributed Ledger Technology (DLT)) – технологія, що дозволяє розділити базу даних між декількома вузлами для проведення певної операції на основі механізму консенсусу, що дозволяє бути більш захищеним від кібератак (наприклад технологія блокчейну);
- Розумні контракти (Smart Contracts) – цифровий договір, що автоматично виконується, за настання заданих умов;
- Хмарні технології (Cloud Computing). Вони дозволяють виконувати певні операції на віддалених серверах, а не на локальних комп'ютерах, що спрощує та здешевлює процес обробки та зберігання даних;

- Криптографія – технологія шифрування даних, що використовується для захисту даних;
- Біометрія – технологія збереження певних унікальних характеристик окремих осіб (відбитки пальців, обличчя) для підвищення безпеки і зручності фінансових операцій [7].

Якщо говорити про банківський сектор, то інноваційна діяльність банку здійснюється задля максимізації прибутку, що відбувається за рахунок максимального задоволення різних потреб користувачів банківських послуг. Технологічні інновації, що притаманні комерційним банкам можна розділити на декілька груп:

- Інноваційні розробки, що направлені на вдосконалення існуючої технології, продукту чи послуги. Такий вид інновацій не набуває форми окремого продукту, а є тільки модифікацією вже існуючого, для продовження його життєвого циклу (наприклад, надання можливості переказу коштів по номеру телефону, а не тільки за номером картки);
- Інноваційні розробки, що направлені на формування нового виду банківського продукту чи послуги. Такий вид характеризується радикальними інноваціями в банківському секторі та передбачають нові методи реалізації (наприклад встановлення банківських терміналів, що дають змогу оплатити послуги мобільного зв'язку, комунальні послуги та ін.);
- Інноваційні розробки, що направлені на створення комплексного банківського продукту, що характеризується комбінацією різних елементів, об'єднання різних технологічних інновацій в один пакет послуг, що пропонується на ринку, як один продукт (наприклад запровадження послуги Інтернет-банкінгу, що надає змогу використання різних послуг, як то переказ коштів, оплата

комунальних, купівля квитків на громадський транспорт та ін.)
[9].

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ (НА ПРИКЛАДІ «ПРИВАТ БАНКУ»)

2.1. Характеристика структури і динаміки комерційних банків в Україні

Комерційні банки – невід’ємна частина банківської системи України, що відіграє одну з найважливіших ролей в економіці країни, адже вони дають змогу ефективно перерозподіляти грошові кошти у вигляді депозитних та кредитних операцій та надати змогу юридичним та фізичним особам покрити свої фінансові потреби, що являє собою певну соціальну цінність для населення (адже, таким чином можна забезпечити населення житлом, автомобільним транспортом та ін.), чи слугує засобом розвитку підприємництва (у випадку використання запозичених коштів в інвестиційному руслі).

Згідно з даними Національного банку України, тут зареєстровано 68 комерційний банк, розподіл яких можна побачити на Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Перелік основних комерційних банків України

Банки з державною часткою	<ol style="list-style-type: none"> 1. АБ "УКРГАБАНК" (JSB "UKRGASBANK"); 2. АТ КБ "ПриватБанк" (JSC CB "PrivatBank"); 3. АТ "Ощадбанк" (JSC "Oschadbank"); 4. АТ "Укрексімбанк" (JSC "Ukreximbank");
Банки іноземних банківських груп	<ol style="list-style-type: none"> 1. АТ "КРЕДОБАНК" (JSC "KREDOBANK"); 2. АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" (JSC "CREDIT AGRICOLE BANK"); 3. АТ "ОТП БАНК" (OTP BANK JSC); 4. АТ "ПРАВЕКС БАНК" ("PRAVEX BANK" JSC); 5. АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК" (JSC "PROCREDIT BANK"); 6. АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ" (JSC "PIRAEUS BANK ICB"); 7. АТ "Райффайзен Банк" (Raiffeisen Bank JSC); 8. АТ "СІТІБАНК" (JSC "CITIBANK"); 9. АТ "УКРСИББАНК" (JSC "UKRSIBBANK");

Продовження Таблиці 2.1

	10. АТ "Ідея Банк" (JSC "Idea Bank"); 11. Інші 6 комерційних банків іноземних банківських груп
Банки з приватним капіталом	1. АТ "А - БАНК" (JSC "A - BANK"); 2. АТ "АЙБОКС БАНК" (JSC "IBOX BANK"); 3. АТ АКБ "Львів" (JSCB "Lviv"); 4. АТ "МІБ" (JSC ІІВ); 5. АТ "ПУМБ" (JSC "FUIB"); 6. АТ "ТАСКОМБАНК" (TASCOMBANK JSC); 7. АТ "Український банк реконструкції та розвитку" (JSC "Ukrainian Bank for reconstruction and development"); 8. АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК" (JSC "UNIVERSAL BANK"); 9. ПАТ "БАНК ВОСТОК" (PJSC "BANK VOSTOK"); 10. ПАТ "МТБ БАНК" (PJSC "MTB BANK"); 11. Інші 38 комерційних банків з приватним капіталом

Джерело: складено автором на основі даних [10]

Варто також зазначити, що в Україні розвивається новий вид банків під назвою «необанки», які є прикладом розвитку «фінтех» напрямку. До них належать:

- Monobank (банківська ліцензія АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК");
- Izibank (банківська ліцензія АТ "ТАСКОМБАНК");
- Neobank (банківська ліцензія АТ "АКБ "КОНКОРД");
- O.Bank (банківська ліцензія АТ "Ідея Банк");
- sportbank (банківська ліцензія АТ "ТАСКОМБАНК");
- todobank (банківська ліцензія АТ "МЕГАБАНК");
- Банк Власний Рахунок (банківська ліцензія ПАТ "БАНК ВОСТОК") [11].

Особливістю такого виду банків є те, що вони використовують банківську ліцензію інших класичних банків, що є прикладом поєднання класичного банківського сектору і фінтеху. Такі необанки є більше технологічними компаніями ніж банками, в класичному їх розумінні, адже, у них повністю відсутня інфраструктура банківських відділень чи банкоматів, а самі вони представляються собою онлайн-сервіс з надання доступу до банківських послуг.

Всі вищезазначені банки є досить важливими для економіки країни, проте, варто зазначити, що банкрутство окремих банківських установ може більш істотно вплинути на фінансову стабільність держави ніж банкрутство інших. Саме тому, у 2019 році Національний банк України визначив наступні 14 банків, як системно важливі: Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк, Альфа-банк, Укрсоцбанк, Райффайзен Банк, ПУМБ, Укрсиббанк, Таскомбанк, Універсал банк, Кредобанк, ОТП банк, Південний [12].

По відношенню до вищезазначених банків, Національний банк України накладає підвищені вимоги, з метою запобігання їх дефолту. До цих вимог належать:

- Норматив миттєвої ліквідності – не менше 30%;
- Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента не більше 20%;
- Ці банки повинні сформувати додатковий до нормативного значення достатності основного капіталу буфер системної важливості, що буде залежати від показника системної важливості;
- Ці банки повинні сформувати план відновлення діяльності, що сприятиме стабілізації роботи в умовах кризи [12].

Якщо розглядати динаміку кількості комерційних банків, то як ми можемо бачити з Таблиці 2.2, починаючи з 2016 року, кількість комерційних банків скоротилася на 40 штук, або на 36%, проте, варто зазначити, що попри скорочення кількості комерційних банків, рентабельність їх активів навпаки зросла (Таблиця 2.3), що говорить про проведення ефективної політики Національного банку України з оздоровлення банківської системи.

Таблиця 2.2 Динаміка кількості комерційних банків та коефіцієнтів рентабельності в Україні за період 2016-2021 рр.

Період	Кількість	Рентабельність активів	Рентабельність капіталу
2016	96	-12,6%	-116,7%
2017	82	-1,9%	-15,8%
2018	77	1,7%	14,7%

Продовження Таблиці 2.2

2019	75	4,3%	33,5%
2020	73	2,4%	19,2%
2021	71	4,1%	35,2%

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Слід зазначити, що починаючи з 2016 року, коли чистий збиток всіх банківських установ, що діяли на території України, складав 159,4 млрд грн. Через ефективні дії Національного банку з оздоровлення банківської системи, коли з системи було виведено багато збиткових банків, у 2021 році збиток став прибутком і склав 77,5 млрд грн. Динаміку за цей період можна спостерігати на рис 2.1

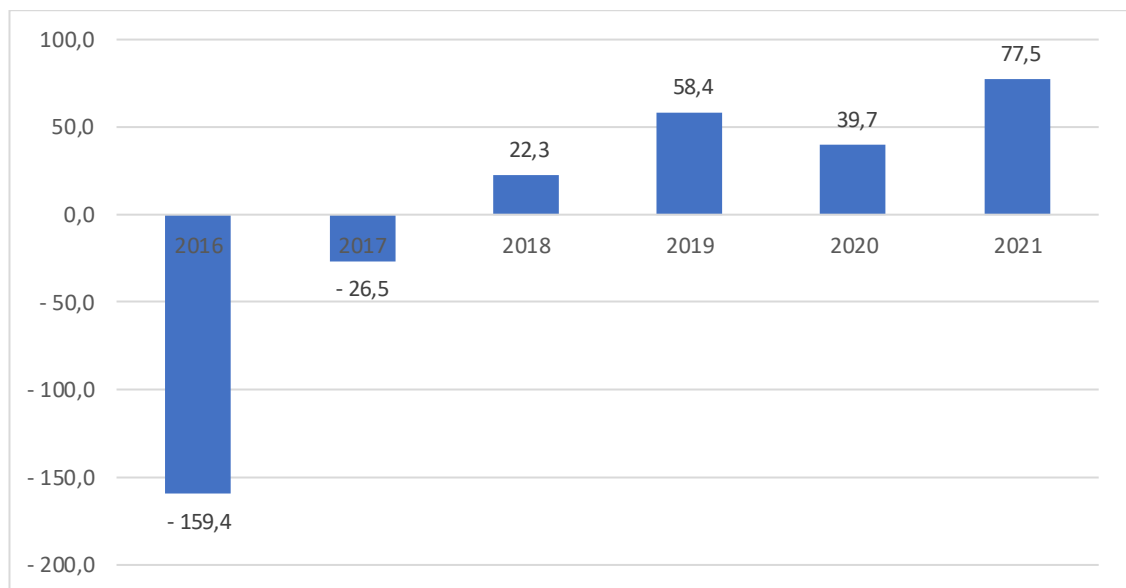

Рисунок 2.1 Чистий дохід/збиток усіх банківських установ України за період 2016-2021 рр. в млрд грн

Джерело: складено автором на основі [13]

Структура доходів банківських установ зображена на Таблиці 2.3. Як ми можемо бачити, основну частку доходів складають процентні доходи за виданими кредитами, та склали у 2021 році 61,6% від усіх доходів. Варто зауважити, що, якщо більший статей доходу або залишаються на одному рівні, або поступово зростають, то неможливо не зауважити стрімкий ріст комісійних доходів, який за 4 роки збільшився в 3 рази, що може свідчити про стрімкий ріст кількості банківських операцій, та ділової активності загалом.

Таблиця 2.3 Структура доходів банківських установ за 2016-2021 рр.

Статті доходів	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Процентні доходи	135,8	124,0	140,8	153,0	147,7	168,7
Комісійні доходи	31,4	37,1	51,0	62,1	70,6	93,2
Результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	8,2	7,2	1,9	16,2	21,5	-0,1
Інші операційні доходи	9,6	7,3	8,6	8,1	6,8	7,4
Інші доходи	3,9	1,3	1,8	2,8	2,7	3,2
Повернення списаних активів	1,7	1,1	0,5	0,9	0,8	1,4
Разом	190,7	178,1	204,6	243,1	250,2	273,8

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Якщо говорити про рейтинг банків за обсягом виручки, то згідно Таблиці 2.4 станом на 2021 рік Приват Банк показав найвищий прибуток, при цьому ця сума перевищує прибуток Райффайзен Банку, що знаходить на 2-му місці, більше ніж в 9 разів. Це дає нам змогу визначити Приват Банк, як найбільший і, відповідно, найбільш структурно важливий банк для української економіки

Таблиця 2.4 Рейтинг банків за прибутковістю в Україні за 2021 рік

№	Банк	Прибуток за 2021р., млрд грн
1	Приват Банк	37,49
2	Райффайзен Банк	4,86
3	ПУМБ	4,19
4	Сбербанк	3,90
5	Укргазбанк	3,82
6	Альфа-Банк	3,35
7	Універсал Банк	3,07
8	ОТП Банк	2,75
9	Укрексімбанк	2,68
10	Сітібанк	1,77

Джерело: складено автором на основі даних [13]

В цілому, банківська система України налічує 71 комерційний банк та 7 необанків, що використовують ліцензії інших комерційних банків. З вище зазначених розрахунків, можна зауважити, що починаючи з 2018 року банківська система почала своє оздоровлення, коли були ліквідовані збиткові банки, а рентабельність активів та капіталу по вирости з від'ємних значень до позитивних і продовжує рости з року в рік.

2.2.Сучасні технологічні інновації у фінансовому та банківському секторах в Україні

Розглядаючи фінансовий та банківський сектори в Україні, не можливо не помітити значний вплив на них ІТ індустрії. Якщо на початку розвитку інформаційних технологій, вони використовувалися для підвищення рівня захисту банківських даних, то вже зараз, з їх допомогою, банки можуть надавати якісно нові послуги та спростити використання стандартних банківських операцій.

За даними Української асоціації фінтех та інноваційних компаній, станом 2021 рік в Україні зареєстровані 203 компанії на ринку фінтеху в Україні (розподіл за сферами діяльності на Рис 2.2), з яких 49% працюють на міжнародному ринку.

Рисунок 2.2 Розподіл фінтех компаній за сферами діяльності у 2021 році

Джерело: складено автором на основі [14]

Згідно з Рис. 2.2, основним видом діяльності, яким займаються фінтех компанії в Україні є технологічна інфраструктура, що складає 22% від всіх компаній. Ця сфера передбачає створення ІТ-продуктів для фінансових компаній

та банків. Згідно з каталогом фінтех-компаній за 2021 рік, частка цієї сфери у 2020 році складала 20%.

Другим за розповсюдженістю напрямом діяльності є платежі та перекази, що у 2021 році склали 19%. Така розповсюдженість пояснюється тим, що все більше і більше людей користуються безготівковими переказами та покупками в інтернеті. За даними НБУ 9 з 10 операцій були безготівковими, проте, за сумою ці операції склали 60,6%. [15] Попри те, що безготівкові операції значною мірою переважають в кількісному вимірі, проте, операції з готівкою є більш вартісними.

До трійки найрозповсюдженіших напрямів діяльності також належить персональне кредитування (14%). З розвитком інтернету, стало можливим кредитування онлайн. Це дало поштовх до розвитку такого роду компаній. Якщо у 2020 році їх частка на ринку фінтеху складала тільки 7%, то у 2021 вона виросла вдвічі до 14%. Варто зазначити, що цей ринок є досить конкурентним, оскільки швидкість та простота отримання онлайн-кредиту породжує високий попит, що в свою чергу підвищує пропозицію.

Варто також зазначити, що на ринку технологічних компаній, пов'язаних з банківським та фінансовим секторами, з'явилося нове поняття як необанки. Найяскравішим прикладом на українському ринку є Monobank. Він був створений в рамках співпраці АТ «Універсал Банк» та Fintech Band, та є роздрібним продуктом першого. Цікавою особливістю є те, що даний банк не має відділень, він існує тільки в телефоні. Основним видом діяльності цього банку є кредитування населення, а мобільний додаток напряму конкурує з Приват24. [16]

На сьогодні у банку налічується 5,9 млн клієнтів, як вже здійснили 3 млрд покупок з допомогою карти. Цікавою особливістю є реферальна система та система кешбеку. З допомогою першої, банк набуває нових клієнтів, та нагороджує свої користувачів за кожного приведенного нового користувача. З допомогою партнерських зв'язків банк також повертає певний відсоток від покупок в цих партнерських організаціях, що також заохочує до активного користування картою. [16]

Технологія блокчейн вже давно відіграє вагомую роль у розвитку технологій у фінансовому секторі. Використання даної технології дасть змогу банкам швидше та точніше проводити свої операції, що в результаті знизить їх вартість. В Україні дана технологія тільки починає набувати популярності та знаходиться на етапі зародження. На даний момент тільки 3% від всіх фінтех компаній працюють в даному напрямі [17].

Крім того, Національний Банк України ще з 2016 року досліджує та проводить тестування запуску е-гривні. Дане пілотне дослідження проводилось у рамках співпраці з спеціалістами з інноваційних компаній та Світовим Банком. Дана цифрова валюта повинна без обмежень обмінюватись на готівкові чи безготівкові кошти у співвідношенні 1:1, а також заявляється, що вона буде не спекулятивним, а засобом платежу [18].

Дана новина відкриває нові можливості для комерційних банків, як то інтеграція даної технології з власну діяльність, тобто відкриття цифрових рахунків, оплата різного роду цифровими валютами. Це дає змогу зменшити витрати на такі операції, а також зробити їх більш захищеними, адже, дана технологія використовує інноваційні методи шифрування даних. Вже зараз в Україні відкрилася можливість оплати криптовалютою. В рамках співпраці Фокстрот (одна з найбільших мереж магазинів з продажу побутової техніки) та Binance (одна з найбільших криптобірж у світі), перший з допомогою технології другого може приймати оплату за свої товари криптовалютою.

Отже, можна зазначити, що в Україні напрям фінтеху досить поширений та постійно розвивається, що робить нашу країну досить привабливим для ІТ спеціалістів. Безпосередня їх участь у роботі в банківському та фінансовому секторах вливається у нові продукти, як, наприклад, Приват24 чи новий вид банку як Monobank. Також технологія блокчейн та криптовалют вже зараз інтегруються у фінансовий сектор, а в близькому майбутньому стануть новим платіжним засобом. Саме тому я вважаю, що цей напрям має перспективи

розвитку та зможе зробити значний вклад в розвиток банківської та фінансової систем.

2.3. Показники діяльності та характеристика «Приват банку»

Приват Банк – найбільша банківська установа в Україні, як за обсягом прибутку, що у 2021 році склав 37,5 млрд грн, так і за вкладеними коштами фізичних та юридичних осіб, які у 2021 році склали 1485,5 млрд грн. Враховуючи таку важливість цього банку, було проведено оцінку діяльності та характеристику цього банку.

До основних етапів розвитку банку належать:

- Приват Банк був створений в **1992 році** у м. Дніпропетровськ. Офіційно його засновниками стали:
 - ТОВ «Віст»;
 - ТОВ «Сентоза»;
 - ТОВ «Сом»;
 - ЗАТ «Приват-інтертрейдинг»;
- У **1995 році** було відкрито 188 відділень;
- У **1996 році**, першим в Україні приєднався до платіжної системи VISA;
- **2001** став роком запуску системи «Приват24»;
- **2016 р.** НБУ оголосив банк неплатоспроможним, внаслідок кризи 2014-2016 рр., а пізніше відбулась його націоналізація [19];

Якщо розглядати активи та капітал банку, що зображені на рис. 2.3, ми можемо бачити, що починаючи з 2016 року, їхня сума зростає. Як ми можемо бачити, у 2016 році власний капітал був від’ємним, що означає, що сума зобов’язань перевищувала суму активів, що було негативним явищем. На мою думку, ця ситуація пов’язана із критичним становищем банку на фоні банківської кризи 2014-2016 рр., що в результаті і спричинило його націоналізацію. Проте,

цей показник, починаючи вже з 2017 року, тобто після націоналізації банку, починає зростати. Співвідношення власного капіталу до загальних активів збільшилося з -15% (що означало значне перевищення зобов'язань над активами) у 2016 році до 14% у 2020. Проблема перевищення зобов'язань над активами, могла обернутись для банку повною катастрофою, адже, він би не зміг фінансувати свої зобов'язання, в принципі, що і відбулося у 2016 році, коли банк був визнаний неплатоспроможним. Варто зауважити, що ефективні дії Національного банку України з рефінансування найбільшого банку України та подальша його націоналізація, привели банк до нормального стану, адже, повне банкрутство могло сильно вдарити по банківській системі і по економіці в цілому.

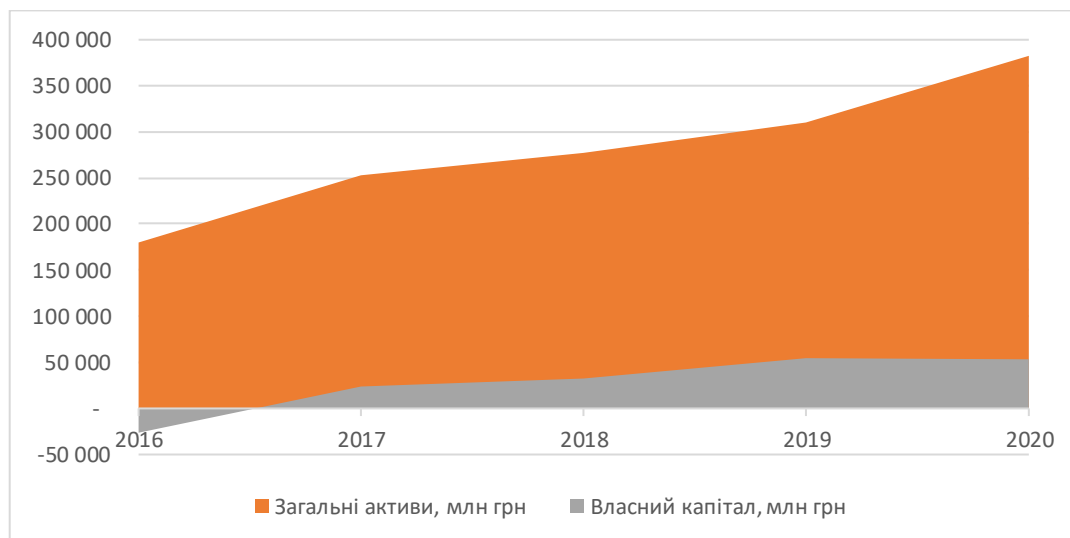

Рисунок 2.3 Динаміка зміни обсягу загальних активів та власного капіталу Приват Банку в 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [20]

Також, починаючи з 2017 року, вирости і показники рентабельності, що ми можемо бачити на рис. 2.4. Такий ріст свідчить про більш ефективне управління активами та капіталом, ліквідацію непрацюючих активів тощо, що в свою чергу, також зумовлює перехід від збитку до прибутку та подальший його ріст. Проте, не можливо не зазначити, що дане явище могло б і не відбутися без націоналізації банку. Таке рішення посприяло стабілізації становища банку, адже будучи

найбільшим банком в країні, його банкрутство могло б сильно негативно вплинути на банківську систему та стан економіки в цілому.

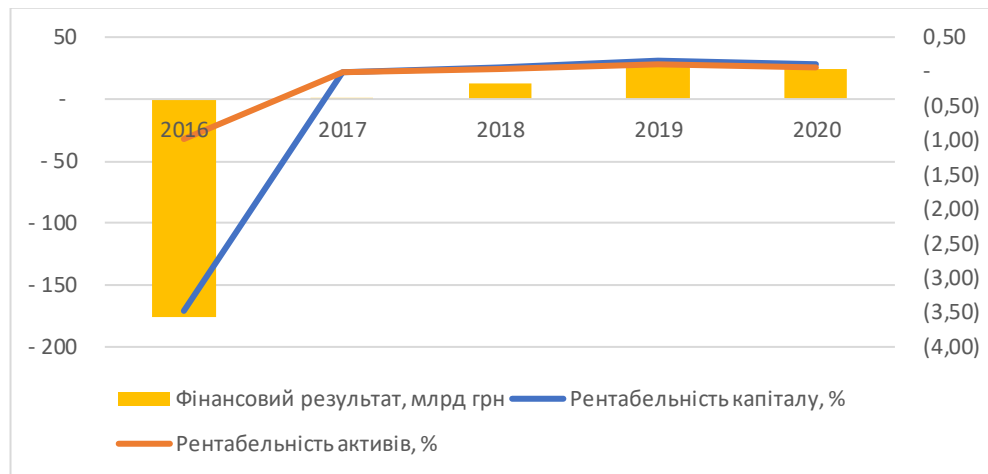

Рисунок 2.4 Фінансовий результат та показники рентабельності Приват Банку за 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [20]

Повертаючись до питання частки непрацюючих кредитів (імовірність повернення яких є критично низькою, а період прострочення платежів за борговими зобов'язаннями перевищує 90 днів) Приват Банку, за період з 2016 по 1 кв. 2021 років, ми можемо спостерігати її поступове зниження (рис. 2.5). Проте, незважаючи на таку позитивну тенденцію, частка непрацюючих кредитів Приват Банку все ще значно перевищує аналогічний показник усіх комерційних банків України.

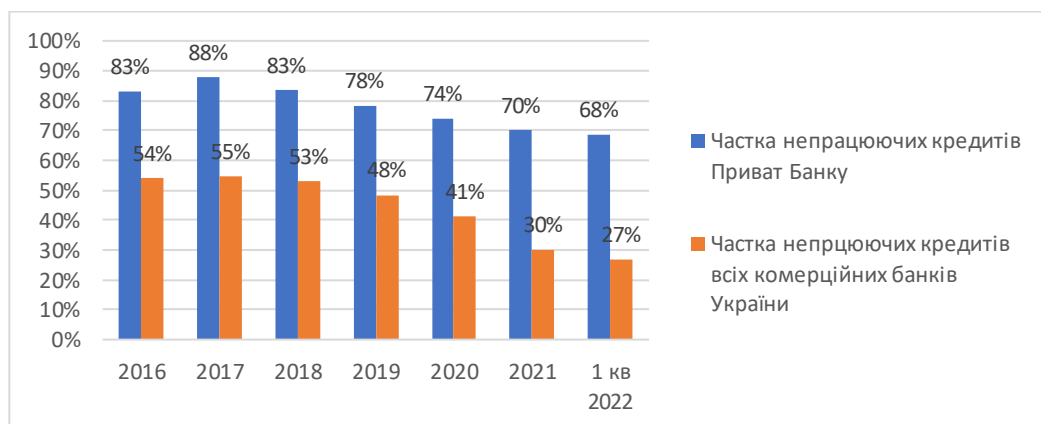

Рисунок 2.5 Частка непрацюючих кредитів Приват Банку в порівнянні з усіма комерційними банками України за 2016 – 1 кв. 2021

Джерело: складено автором на основі [21]

Якщо говорити про Приват Банк в контексті технологічних інновацій, то варто зауважити, що одним з перших банків у світі, який у своїй діяльності почав використовувати інформаційні технології, створивши «Приват24», що стало початком так званого інтернет-банкінгу. Дана програма дозволяє своєму користувачу повністю керувати своїми банківськими рахунками.

До основних послуг належать:

- Переказ коштів на інші карткові рахунки за номером карти чи мобільного телефону;
- Оплата комунальних послуг, інтернету, мобільного зв'язку тощо;
- Оплата міського транспорту чи міжміських поїздів;
- Пошук відділення банку, терміналу чи банкомату;
- Купівля страховки;
- Переказ коштів на благодійність;

Варто також зазначити, що Приват Банк став одним з перших комерційних банків в Україні, що інтегрував таку технологію, як Apple Pay у 2018 році, що миттєво збільшило кількість безконтактних платежів та полегшило використання банківських карток.

Станом на 2021 рік у Приват 24 близько 14 млн клієнтів, що означає, що майже кожен третій українець користується даною програмою. Для прикладу, у одного з найближчих конкурентів Приват 24 – Монобанку, зараз близько 5,9 млн, що говорить про відрив більш ніж у 2 рази. Також, з допомогою програми Приват 24, за 2021 рік було проведено 1 млрд операцій, що означає, що в середньому протягом одного року, кожен користувач використовував додаток щонайменше 72 рази, або проводив 6 операцій кожного місяця. Крім того, з допомогою таких програм, як «Оплата частинами» чи «Миттєва розстрочка», було видано 42,3 млрд грн кредитів, що склало 17% від загальної кількості виданих кредитів банком [16, 21, 22].

Було також проведено опитування, у якому взяли участь 493 особи, для визначення сильних та слабких сторін Приват 24. За результатами цього дослідження було виявлено наступні результати.

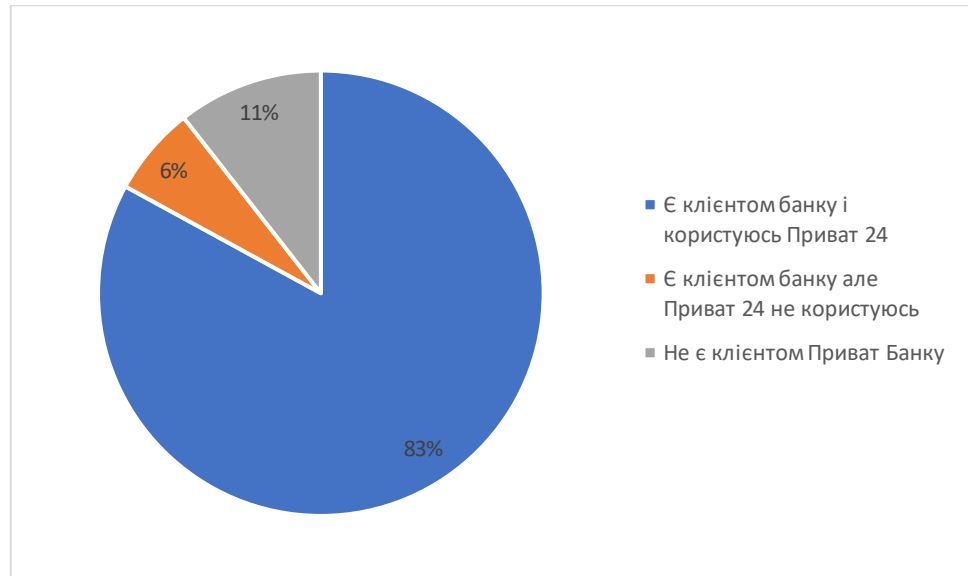

Рисунок 2.6 Розподіл опитуваних за використанням Приват 24

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

З рис 2.6 видно, що більшість опитуваних є клієнтами Приватбанку (89%), а з них 83% є користувачами Приват 24. Середньою оцінкою щодо якості отримуваних послуг через Приват 24, за шкалою від 1 до 5, де 1 – дуже погано а 5 – дуже добре, стало **4,25**. Також, були виділені наступні переваги, що зображені на рис 2.7

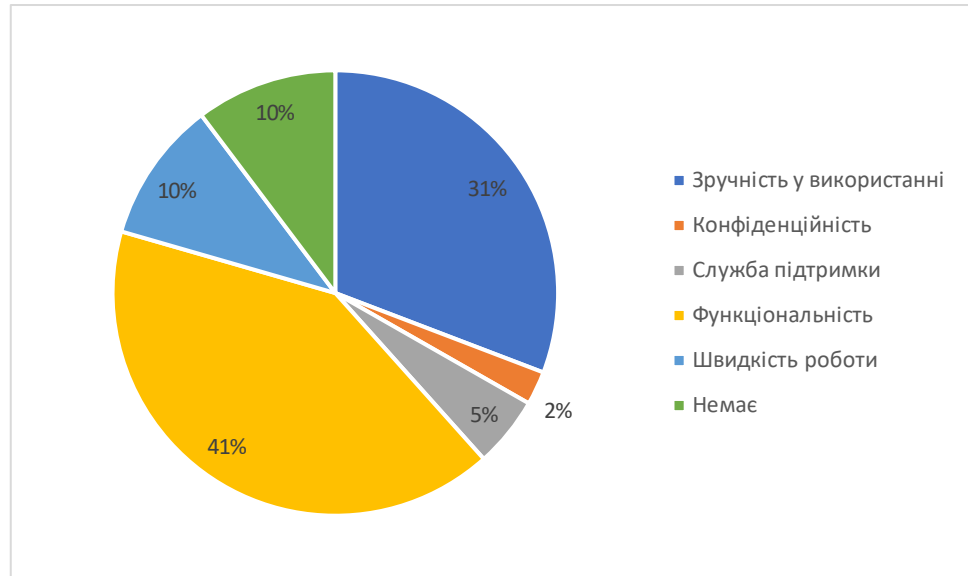

Рисунок 2.7 Основні переваги Приват 24

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Згідно з рис 2.7 основною перевагою, яку виділили опитувані користувачі сервісом є функціональність. Багато хто виділяв зручність самого застосунку, що дозволяє швидко а ефективно керувати своїми рахунками. Основними функціями, якими користуються опитувані, зображені в таблиці 2.5

Таблиця 2.5 Розподіл використання функцій Приват 24

Функція	Кількість користувачів серед опитуваних
Переказ коштів на інші карткові рахунки за номером карти чи мобільного телефону	409
Оплата комунальних послуг, інтернету, мобільного зв'язку тощо	220
Оплата міського транспорту чи міжміських поїздів	189
Переказ коштів на благодійність	136
Купівля страховки	21
Пошук відділення банку, терміналу чи банкомату	31

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Як ми бачимо, в основному використовується функція переказу коштів на інші карткові рахунки, а також оплата комунальних послуг.

Серед недоліків виділяють наступні (рис 2.8)

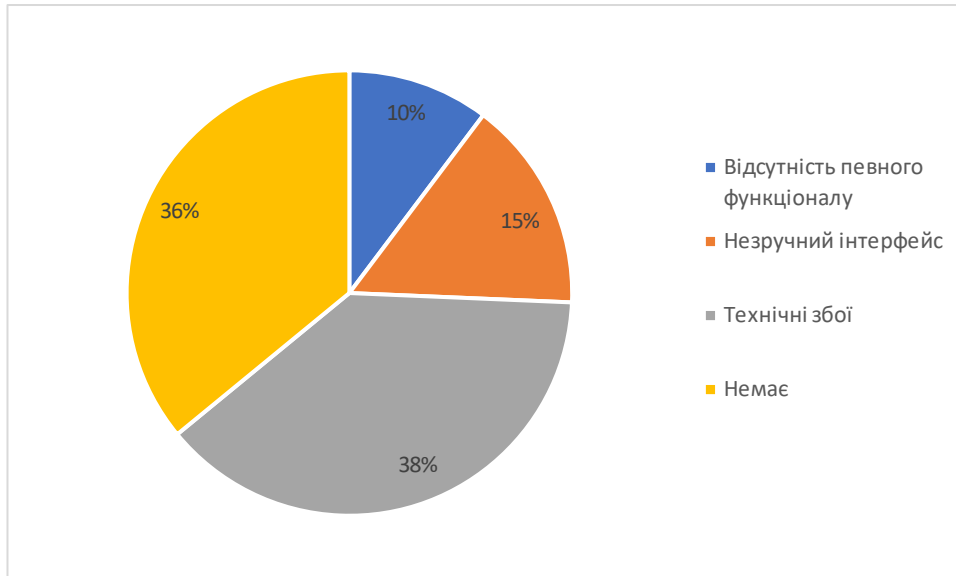

Рисунок 2.8 Основні недоліки Приват 24

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Що стосується недоліків, то варто зазначити, що 36% опитаних ствердили, що вони не бачать значних недоліків у програмі, проте 38% зауважили, що з початком повномасштабної війни в Україні постійно трапляються технічні збої, що не дозволяє коректно використовувати застосунок. Також, відзначається, що функціонал Приват 24 є дещо обмеженим, наприклад, при отриманні коштів з картки іншого банку, в системі не відображається ім'я та прізвище відправника.

Підсумовуючи, можна сказати, що Приват 24 отримав в цілому схвальні відгуки, про що свідчить середній бал – 4,25, а також той факт, що 36% опитаних користувачів застосунку ствердили, що вони не бачать недоліків у програмі. Проте, також слід зауважити, що застосунку Приват 24 притаманні часті технічні збої у роботі, що посилюються на фоні війни в Україні, що імовірно відбулося через те, що на Приват Банк, як найбільший банк в Україні, посилюються хакерські атаки. Втім це не заважає банку надавати якісні послуги та робити все можливе для мінімізації негативних впливів

Крім Приват 24, банк має також і інші онлайн сервіси:

- «Скарбничка», використовується для роботи з послугою, для накопичення та зберігання коштів;

- «Приват 24 для бізнесу», аналог стандартної програми для корпоративних клієнтів, що використовується для управління рахунками компанії;
- «Мої вклади» – управління операціями за вкладами;
- «Оплата частинами» - отримання кредиту без відвідування відділення банку;
- «Приватагент» - мобільний додаток, що використовується агентами банку;
- «Кредитна історія» - використовується для отримання доступу до кредитної історії клієнта з Українського бюро кредитних історій;
- «Дисконтний клуб» - дозволяє отримати знижки від партнерів, для власників елітних карток;
- «Термінал» - дозволяє приймати оплату за допомогою смартфона (поки доступна тільки на смартфонах на операційній системі Android) [22].

Також, з допомогою технічних засобів, банк не забуває і про захист клієнтської інформації, саме тому була запущена BugBounty. Усі резиденти країни, в рамках програми мають право на технічний злам сайтів та мобільних додатків Приват Банку, з метою пошуку технічних вразливостей. За умови успішного знаходження слабкого місця, учаснику здійснюється виплата USD1000 винагороди. Такий спосіб дозволяє Приват Банку швидше знаходити недоліки в системі, адже над їх пошуком працюють не тільки працівники банку, а й прості люди, котрі бажають долучитися до програми [22].

Отже, зважаючи на показники росту, а також, на популярність онлайн сервісів, можна зробити висновок, що Приват Банк рухається в правильному напрямку. Не можливо не зауважити, що частину своєї популярності банк отримав через грамотну діджиталізацію, та впровадження онлайн сервісів, що покращують взаємозв'язок банку та його клієнтів. Це дає змогу розширити спектр послуг, що надаються банком. Можна спостерігати чітку тенденцію того,

що після націоналізації банку його показники активності пішли вгору. Крім того не можливо не відмітити і чіткого впливу на такі показники діяльності банку і грамотне впровадження цифрових технологій.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

3.1. Міжнародні тенденції розвитку фінансових технологій

Швидкий розвиток фінансових технологій та їх стрімке поширення, заставляють інвесторів вкладати все більше і більше коштів. За даними дослідження “Pulse of Fintech H2’21”, проведеного компанією KPMG, за 2021 рік у фінтех було проінвестовано USD 210 млрд за 5684 угодами. З цих USD 210 млрд, було залучено рекордні USD 30 млрд у компанії що займаються технологією блокчейн та криптоактивами, для порівняння у 2020 році ця сума складала тільки USD 5,4 млрд. Глобальною тенденцією став ріст зацікавленості центральних банків країн у створенні власних електронних грошей [23].

Також, варто зауважити, що серед банківських установ спостерігається перехід на нові банківські системи, що використовують хмарні технології. Так, наприклад один з найбільших банків у світі - JP Morgan Chase 2021 році проінвестував USD 200 млн на перехід до британської банківської системи Thought Machine. Дана система дає змогу банкам більш ефективно формувати та контролювати свої продукти, використовувати вже наявні пропозиції та створювати нові («купи зараз-плати пізніше», комбіновані дебетові та кредитні картки та інші) [23, 24].

Протягом 2021 року зростав інтерес до фінансових технологій, які можуть допомогти компаніям швидше та якісніше користуватися своїми даними – чи то для кредитування, страхування чи протидії шахрайству, з допомогою штучного інтелекту та машинного навчання [23].

У звіті KPMG було виділено основні тренди на 2022 рік, до них увійшли:

- Зростаюча роль небанківських та нефінансових установ у діяльності комерційних банків, яким пропонується надання комплексних

рішень щодо фінансових продуктів, для кращої взаємодії банків та їх клієнтів;

- Посилення регуляторної діяльності, щодо фінансових продуктів, які розробляються нерегульованими нефінансовими чи небанківськими установами;
- Фінтех компанії, що працюють у напрямі екологічного, соціального та корпоративного управління, матимуть стрімких ріст, адже серед населення є високий інтерес до компаній, що зосереджені на зміні клімату [23].

Беручи до уваги всі світові тенденції, розвиток вищезазначених технологій та потреби населення на ринку можна виокремити основні тренди, що існують зараз на банківському ринку:

- Штучний інтелект;
- Відкритий банкінг;
- Блокчейн;
- Мобільний банкінг [25].

Технологія штучного інтелекту – це один з найперспективніших напрямів розвитку інформаційних технологій, що використовується не тільки у фінансовому секторі, а й набуває популярності серед інших галузей. До даної технології входять:

- Машинне навчання;
- Обробка природних мов;
- Генерування природних мов [25].

На мою думку, використання штучного інтелекту значно скоротить витрати на надання послуг, а також покращити їх ефективність і, відповідно, збільшити дохід. Також, з допомогою алгоритмів штучного інтелекту, можна створити більш персоналізований підхід до надання послуг, що буде результатом аналізу даних про клієнта.

Крім того, на світовому ринку штучний інтелект широко використовується у роботизованому консультуванні, що дає змогу зменшити операційні витрати. Прикладом такого використання у світовій практиці є Банк Америки, що ввів дану технологію у 2016 році, створивши чат-бота Еріка. Він був представлений, як віртуальний помічник, що виконує прогнозу аналітику та забезпечує цілодобову допомогу клієнтам банку [25].

Система відкритого банкінгу – ще одна тенденція у світовому фінтеху. Такий спосіб використання інтерфейсу програмування додатків (API) полягає у відкритості банківських даних клієнтів (за їх згодою) третім сторонам, щоб вони мали змогу використовувати ці дані, для покращення якості обслуговування клієнтів та створення нових програм [25].

Варто зазначити, що Європейським парламентом було ініційовано прийняття API у банківській сфері. Фактично, таке рішення змушує банки перейти від застарілого програмного забезпечення і перейти на нове на базі API. Враховуючи, що Україна підписала договір про асоціацію з ЄС, такі регуляторні рішення торкнулися і нашої країни.

Як вже зазначалось раніше, технологія блокчейн зараз є дуже перспективною. Проте, варто зазначити, що банківські установи зараз тільки починають впроваджувати її у свою діяльність. Це дасть змогу швидше і точніше відстежувати банківські транзакції, що значно знизить їх вартість.

Дана технологія, вперше використовувалась в банківській сфері у 2017 році в Таїланді. Там, в банку Аюдджі провели успішне випробування міжнародного переказу з Таїланду в Сінгапур з допомогою технології блокчейн. Це дало змогу банку зменшити управління витратами та підвищити ефективність управління ліквідністю [25].

Новою тенденцією у світовій банківській системі став перехід від традиційного ведення банківської діяльності до цифрового. Вже зараз можна спостерігати, як практично кожен комерційний банк має свою версію мобільного додатку. Така тенденція була спричинена декількома факторами. По-перше

такий вид банкінгу є значно зручнішим як для кінцевого споживача, так і для самого банку, що в результаті значно економить кошти. По-друге чималу роль відіграє і той факт, що 83,72% населення Землі – користувачі смартфонів [26].

Також, починають з'являтися і нові види банків, так звані необанки. Першими, вони з'явилися в Америці, Великій Британії та Німеччині:

- Simple (США) – 2009 рік;
- Moven (США) – 2011 рік;
- Monzo (Велика Британія) – 2015 рік;
- N26 (Німеччина) – 2016 рік.

За даними інформаційного порталу Finder на кінець 2021 року більше 27% населення Британії, або 14 млн людей, мають відкриті рахунки в необанках. Для порівняння, у 2019 році, даний відсоток складав тільки 9%, що говорить про ріст індустрії майже в 3 рази за 2 роки [27].

Отже, на сьогоднішній день, поєднання інформаційних технологій та фінансового сектору є дуже перспективним. Така співпраця дозволяє фінансовим організаціям, в тому числі і банкам, виводити нові продукти на ринок, та сприяти кращій взаємодії з клієнтами. Говорячи про конкретну банківську сферу, то було наведено 4 основні напрями діяльності, а саме: штучний інтелект, відкритий банкінг, блокчейн та мобільний банкінг. Саме ці 4 напрями дозволяють комерційним банкам скорочувати власні витрати та збільшувати доходи, що і рухає індустрію вперед.

3.2.Перспективи розвитку банківського сектору в Україні

Вже сьогодні, діяльність технологічних компаній в Україні, довела, що класичний вид надання банківських послуг не задовольняє всіх потреб населення, що і привело до такої тісної співпраці інноваційного технологічного світу та консервативного банківського. Вже зараз, комерційні банки у своїй діяльності застосовують автоматизовані системи управління, що дозволяє їй

бути більш захищеною від загроз кібератак і водночас менш фінансово затратною.

Таблиця 3.1 Порівняння комерційних банків та фінтех компаній в Україні

№	Комерційні банки	Фінтех компанії
1	Володіють значними фінансовими ресурсами, що дозволяє їм проводити великі за масштабом операції	Мають обмежений доступ до капіталу та фінансування
2	Мають більший досвід у сфері надання фінансових послуг, проте є більш консервативними у своїй діяльності	Спроможні ефективніше використовувати технічні та фінансові інновації у своїй діяльності
3	Мають стійкі відносини з клієнтами та напрацьовану клієнтську базу	Потрібно більше часу для завоювання довіри клієнтів
4	Строго регулюються законодавством України	Не мають сильних обмежень діяльності з боку регуляторів фінансового ринку
5	Мають можливість пропонувати більшу кількість послуг	Зазвичай є вузькоспеціалізованими
6	Менш здатні до швидкої переорієнтації на потреби своїх клієнтів	Надають більш персоніфіковані послуги на основі зібраної інформації про своїх клієнтів
7	Не готові вкладати в розробку інноваційних продуктів власні часові та кадрові ресурси	Забезпечені співробітниками, що мають високу кваліфікацію та здатні до швидкого впровадження новітніх інформаційних та фінансових технологій
8	Забезпечені власною і перевіреною інфраструктурою	Зазвичай економлять кошти на створенні власної інфраструктури

Джерело: складено автором на основі даних [28]

Виходячи з табл. 3.1 ми можемо спостерігати основні тенденції у діяльності обох груп. Якщо комерційні банки є більш консервативними та регульованими, то фінтех компанії у своїй діяльності можуть швидко переорієнтовуватися на потреби клієнтів. З іншого боку, класичні комерційні банки мають уже напрацьовану інфраструктуру та клієнтську базу, на що у фінтех компаній іде більше часу та ресурсів.

Співпраця цих обох груп приводить до появи нових продуктів на ринку, як то новітні необанки. В Україні їх налічується 7. Основною їх різницею від класичних зарубіжних необанків є те, що всі вони так чи інакше побудовані на інфраструктурі інших комерційних банків та використовують їх ліцензії. Також, варто зазначити, що в українському законодавстві такі банки є не сильно регульованими, що не дозволяє їм повністю відокремитись від інших класичних банків.

Основними проблемами, що стосуються необанків в Україні сьогодні є:

- Недовіра з боку населення;
- Низький рівень цифрової та фінансової грамотності у населення.

Враховуючи ріст цього напрямку, я вважаю, що в майбутньому можуть з'явитися нові необанки, що будуть повністю відокремленими від класичних. Це дасть їм змогу повністю самостійно керувати власними процесами і більш ефективно користуватися наявними ресурсами. Для цього потрібно подолати ключові проблеми, зазначені вище. З цією метою пропонується запровадження більш дієвого механізму регулювання діяльності таких банків, шляхом удосконалення нормативно-правової бази, що дозволить збільшити довіру до таких банків серед населення.

На думку деяких експертів, в перспективі близького майбутнього, на українському ринку почнуть з'являтися P2P-платформи, що згідно із визначенням НБУ є «способом позичання коштів між особами, які не пов'язані між собою, без залучення фінансового посередника (банку, кредитної спілки тощо). Зазвичай такі позики надаються за допомогою онлайн-платформ посередників, що беруть комісію за надання позик та інструментів перевірки кредитоспроможності.» [29]

Дехто вважає, що такий вид кредитування у співпраці з банками несе йому деякі переваги:

- Відсутність ризику ліквідності, за рахунок того, що банк не використовує для кредитування власні кошти чи залучені пасиви;

- Банк не несе ризику неповернення позики;
- Додатковий дохід у вигляді комісій;
- Доступ до додаткової бази клієнтів, яким можна продати свої послуги [30].

До ризиків ж можна віднести наступні пункти:

- P2P-платформи, що базуються на внутрішніх правилах самих банків, ніяк не регулюються зі сторони НБУ та Законів України;
- Через відсутність чіткої регуляції зі сторони держави, права осіб, що є кредитором чи позичальником не є захищені;
- Відсутність гарантії вкладів і відповідно підвищений ризик втрати коштів;
- Відсутність моніторингу таких операцій зі сторони НБУ;
- Можливість кредитування пов'язаних осіб [30].

Дехто також вважає, що P2P платформи можуть витіснити класичне банківське кредитування, проте, на мою думку, таке твердження є надто перебільшеним. P2P кредитування займають окрему нішу та фактично не конкурує з класичним банківським кредитуванням. Фактично, P2P платформи задовольняють попит, що не покривається класичним банківським кредитуванням.

Вже зараз, комерційні банки України проявляють все більше і більше інтересу до цього ринку. Першим українським банком що вийшов на даний ринку став Приват Банк, що у 2016 році створив послугу «Сервіс вигідних вкладень», що полягав у прямому кредитуванні вкладниками фізичних та юридичних осіб, що дозволяло вкладникам отримувати дохід на 5% більших, ніж за депозитом. Проте у 2017 цей проект був закритий, причиною чого стала націоналізація. При цьому, всі позики були перенесені на баланс у вигляді традиційних кредитів [30].

Серед перспективних для українських комерційних банків шляхів розвитку є технологія блокчейну. Дана сфера є найменш регульованою в

українському законодавстві, проте я вважаю, що одним з потенційних шляхів розвитку комерційних банків є імплементація даної технології у свою діяльність.

З одного боку, перехід банківських систем на технологію блокчейн дасть змогу ефективніше порводити свої операції. Дана можливість є доступною вже сьогодні, тому можна прогнозувати поступове зниження вартості на банківські послуги у майбутньому, а також

З іншого боку, це дасть можливість комерційним банкам вводити в обіг криптовалюти на рівні з іншими валютами світу. Проте така перспектива є досить туманною, адже все залежить від правильного нормативно-правового регулювання. І хоча НБУ вже проводить перші кроки, тестуючи власну е-гривню, до повноцінного використання криптовалют, як платіжних інструментів ще дуже далеко, адже це створює ризики і для держави. Саме тому, на мою думку, НБУ повинно і далі проводити дослідження у даній сфері та удосконалювати наявне законодавство.

ВИСНОВКИ

З врахуванням поставленої на початку роботи мети, а саме дослідження ролі технологічних інновацій в розвитку комерційних банків, було виконано усі поставлені задачі. В результаті було отримано наступні результати:

1. Згідно з законом України «Про банки та банківську діяльність» банк визначається як юридична особа, що на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги». Комерційні банки в залежності від певних ознак, а саме: форми власності, масштабу операцій, територіального охоплення, функціональної спеціалізації тощо, поділяються на різні види та мають певну характеристику;
2. До банківської діяльності належать:
 - Залучення тимчасово вільних коштів з метою їх подальшого розміщення у вигляді кредитів;
 - Відкриття та ведення поточних клієнтських рахунків;
 - Інвестиційна діяльність;
 - Випуск цінних паперів;
 - Зберігання матеріальних цінностей у індивідуальному банківському сейфі;
 - Інкасація коштів та перевезення валютних цінностей;
 - Надання консультаційних послуг;Вони поділяються на активні (операції з розміщення мобілізованих фінансових ресурсів у депозити, кредити, інвестиції, тощо) та пасивні (операції з мобілізації фінансових ресурсів);
3. Поняття технологічних інновацій у фінансовому сетері зводиться до терміну «фінтех», що описує процес поєднання класичних фінансових

послуг та інноваційних технологій. До основних напрямів таких компаній належать:

- Платежі й перекази;
- Позики і краудфандинг;
- Криптовалюти, блокчейн;
- Страхування й управління ризиками;
- Фінансування у нерухомість;
- Персональні фінанси;
- Фінансовий менеджмент;
- Акції, ринки, дані;

4. В Україні на сьогоднішній день функціонує 68 комерційних банків (4 – державні, 16 – банків іноземних банківських груп, 48 – банків з приватним капіталом), крім них існують ще 7 так званих необанків, що використовують банківську ліцензію інших комерційних банків. За період з 2016 по 2021 рік кількість комерційних банків скоротилась з 96 до 71, а рентабельність активів та капітал зросла з від’ємних значень до позитивних, що говорить про позитивну тенденцію до оздоровлення банківської системи України. Також, чистий дохід, за цей ще період, зріс з -159,4 млрд грн до 77,5 млрд грн;
5. В Україні, станом на 2021 рік функціонують 203 компанії на ринку фінтеху, 49% яких працюють і на зарубіжних ринках. Основним напрямом діяльності таких компаній є створення технологічної інфраструктури, що займає 22% та полягає у створенні ІТ-продуктів для фінансових компаній та банків. Ще одним значним напрямом, що у 2021 році склав 19% замає сфера платежів та переказів, що пояснюється розповсюдженістю безготівкових переказів, адже, 9 з 10 операцій з переказу коштів були безготівковими. Крім того, в Україні, технологія блокчейн та криптовалюти починають набирати оберти. Вже зараз з

допомогою криптовалюти можна оплатити товари у мережі магазинів Фокстрот, а НБУ тестує створення власної криптовалюти;

6. На банківському ринку поєднання технологічних інновацій та класичних фінансових послуг проявляється у створенні Monobank, клієнтами якого стали 5.9 млн українців, що вже здійснили 3 млрд покупок і отримали кешбек з допомогою спеціальної реферальної програми;
7. Приват банк є найбільшим комерційним банком України. Проте, ще недавно він знаходився на межі банкрутства. Ефективна діяльність держави змогла допомогти банку з виходом із скрутного становища, шляхом його націоналізації та вливання значних фінансових ресурсів. Так загальні активи, власний капітал, фінансовий результат та показники рентабельності почали зростати, а частка непрацюючих активів навпаки падати;
8. У сфері технологічних інновацій Приват банк має значний переваги перед іншими комерційними банками, та є свого роду першопроходьцем у цьому напрямі. Так, він одним з перших інтегрував технологію Apple Pay, та запустив онлайн банкінг Приват 24, користувачами якого є 14 млн осіб. Крім того, банк має і інші онлайн сервіси, такі як: Скарбничка, Оплата частинами, Кредитна історія, дисконтний клуб тощо.
9. Що стосується Приват 24, то за результатами проведеного опитування, сервіс отримав 4,25 бали з 5. До основних переваг відносять: функціональність, зручність у використанні та швидкість роботи, а до недоліків: часті технічні збої, та незручний інтерфейс. Варто зауважити, що 36% опитаних зазначили, що вони не бачать недоліків у онлайн сервісу.
10. Основними трендами на 2022 рік було виділені наступні аспекти:

- Зростання ролі небанківських та нефінансових установ у діяльності комерційних банків;
- Посилення регуляторної діяльності, щодо фінансових продуктів, що розробляються небанківськими чи нефінансовими установами;
- Стрімкий ріст фінтеху у напрямі екологічного, соціального та корпоративного управління;

Також на банківському ринку виділяються наступні тренди:

- Штучний інтелект;
- Відкритий банкінг;
- Блокчейн;
- Мобільний банкінг.

11. До основних перспектив банківського ринку в Україні є ще більша поява необанків у якісно новому виді. Якщо зараз такі банки вимушені використовувати банківські ліцензії класичних банків, то прогнозується, що у майбутньому такі банки зможуть самостійно реєструватись, що буде супроводжуватись змінами в законодавстві України та більшою регуляцією. Також, прогнозується ріст зацікавленості комерційних банків у P2P кредитуванні, де вони відіграватимуть роль посередника. Це дасть змогу банкам отримати додаткове джерело доходів без значних ризиків втрати коштів. Крім того можливим є і активне використання технології блокчейн, що дасть змогу ефективніше та дешевше проводити власні операції, а також, дасть можливість комерційним банкам використовувати криптовалюти як альтернативний платіжний засіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мордань Є.Ю. Сутність, роль та значення банківської системи на сучасному етапі. *Сталий розвиток економіки*. 2012. №14. С. 339-344
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000. №2121-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Коваленко В.В., Коренєва О.Г., Черкашина К.Ф., Крухмаль О.В. Банківська система України: моногр. Суми, 2010. 187 с.
4. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999. №679-XIV
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
5. Кузнецова С.А. Банківська система. Київ, 2014. 400 с.
6. Мороз А.М. Банківські операції. Київ, 2000. 384 с.
7. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1193-1200
8. Professor Douglas W. Arner. FinTech: Evolution and Regulation. Hong Kong, 2016
URL: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0011/1978256/D-Arner-FinTech-Evolution-Melbourne-June-2016.pdf
9. Д'яконова, І. І. Роль інноваційних технологій у розвитку сучасного банківського сектору. Суми, 2012. 8 с.
URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50688/6/Diakonova_Rol_innovatsiinykh_ekhnolohii.pdf
10. Офіційна веб-сторінка Національного банку України
URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions?page=1&perPage=100&search=&status=1&type%5B%5D=1&group%5B%5D=3&uid=&suid=&date_from=&date_to=&temporarily_suspended=1&fb_date_from=&fb_date_to=
11. Інтернет-ресурс uBanks URL: <https://ubanks.com.ua>

- 12.Офіційна веб-сторінка Національного банку України
URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-viznachiv-14-bankiv-sistemno-vajlivimi>
- 13.Офіційна веб-сторінка Національного банку України
URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
- 14.Каталог фінтех-компаній України 2021. Українська асоціація фінтех та інвестиційних компаній. Київ, 2021 URL: <https://fintechua.org/market-map>
- 15.Офіційна веб-сторінка Національного банку України
URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-dedali-bilshe-viddayut-perevagu-cashless-rozrahunkam>
- 16.Офіційна веб-сторінка Monobank URL: <https://www.monobank.ua/about>
- 17.Рац О.М., Алфімова А.С. Сучасні напрями розвитку фінансових технологій у банківському секторі України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 4/2. С. 9 -13
- 18.Аналітична записка за результатами пілотного проекту «Е-гривня». Національний банк України. Київ, 2019. 45 с.
URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf?v=4
- 19.Інтернет-ресурс The page URL: <https://thepage.ua/ua/dossier/privatbank>
- 20.Офіційна веб-сторінка Приват банку
URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
- 21.Офіційна веб-сторінка Національного банку України
URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
- 22.Офіційна веб-сторінка Приват банку
URL: <https://privatbank.ua/cpa/pidsumky>
- 23.Pulse of Fintech H2`21. KPMG. 2021. 63 с.
URI: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/02/pulse-of-fintech-h2-21.pdf>

24.Офіційна веб-сторінка Thought Machine

URL: <https://www.thoughtmachine.net>

25.Ковальчук Я., Чайковський Я., Сучасні фінтех напрямки в банківському секторі. *Світ фінансів*. 2020. №2(63). С. 36-48

26.Інтернет-ресурс Bankmycell

URL: <https://www.bankmycell.com/blog/how-many-phones-are-in-the-world>

27.Інтернет-ресурс Finder

URL: <https://www.finder.com/uk/digital-banking-adoption>

28.Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 356–364.

29.Офіційна веб-сторінка Національного банку України

URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-initsiyuyevregulyuvannya-pitannya-p2p-kredituvannya>

30.Гладких Д.М. Ризики та можливості банківської системи України в умовах розвитку інформаційної економіки. *Аналітична записка. Серія «Економіка»*. 2019. №4. 23 с.